

Funded by
the European Union

Η Οπτική Γωνία

Συντονίστρια Εργαστηρίου: Ερατώ Ιωάννου

Εργαστήριο Δημιουργικής Γραφής στο πλαίσιο του πρότζεκτ

ARTiculate - an Alternative Approach for Participation in Democratic Life

Ορισμός της οπτικής γωνίας:

- Σε μία συζήτηση ή/και σε μη λογοτεχνικά κείμενα αποτελεί τη θέση/τοποθέτηση πάνω σε ένα συγκεκριμένο θέμα.
- Σε ένα πίνακα ζωγραφικής είναι η πλευρά από την οποία επιλέγει ο ζωγράφος να δει και να απεικονίσει το αντικείμενο.
- Σε ένα λογοτεχνικό κείμενο είναι η θέση του αφηγητή σε σχέση με την ιστορία.

Όλα έχουν να κάνουν με ένα σημείο

- ▶ Αγγλικά: Point of View
- ▶ Λατινικά: *punctum visus*
- ▶ Γερμανικά: *Gesichtspunkt*

Προοπτική, εστίαση, αφηγηματική σκοπιά, οπτική γωνία: η θέση από την οποία «κοιτάζει» κανείς κυριολεκτικά ή μεταφορικά, τα δρώμενα.

Γιατί είναι σημαντική η οπτική γωνία;

- ▶ Τα πάντα σε ένα λογοτεχνικό κείμενο προέρχονται από μια οπτική γωνία / από μια συγκεκριμένη ματιά.
- ▶ Αποτελεί το «φίλτρο» μέσα από το οποίο περνούν ΟΛΑ τα στοιχεία του κειμένου.
- ▶ Καθορίζει τον τρόπο της αφήγησης / narrative mode

- Δομή
- Γλώσσα
- Ύφος
- Φωνή
- Απεικόνιση/απόδοση χαρακτήρων
- Πληροφορίες

Συγγραφέας Vs Αφηγητής

Συγγραφέας και αφηγητής δεν πρέπει να συγχέονται, ακόμη και στην περίπτωση πρωτοπρόσωπης αφήγησης, όπου είναι δυνατόν να ανιχνεύονται αυτοβιογραφικά στοιχεία του συγγραφέα.

- ▶ Συγγραφέας: Είναι πραγματικό πρόσωπο με αληθινή ζωή, υπάρχει έξω από το κείμενο.
- ▶ Αφηγητής: Επινοείται από τον συγγραφέα για να πει την ιστορία.
 - Είναι ο διαμεσολαβητής ανάμεσα στον συγγραφέα και στον αναγνώστη.
 - Υπάρχει μόνο στο πλαίσιο του πλασματικού λόγου.
 - Πρόκειται για το υποκείμενο / φορέα της αφήγησης, ο οποίος είναι δυνατόν να αφηγείται σε πρώτο /δεύτερο / τρίτο πρόσωπο.

Οι τέσσερις τύποι της αφήγησης:

- ▶ Τρίτο πρόσωπο (παντογνώστης)
- ▶ Τρίτο πρόσωπο (περιορισμένο)
- ▶ Δεύτερο πρόσωπο
- ▶ Πρώτο πρόσωπο
- ▶ Κινηματογραφική αφήγηση

Η αφήγηση σε τρίτο πρόσωπο
(παντογνώστης - πανταχού παρών και
πουθενά ορατός)

Ο αφηγητής βρίσκεται εκτός της ιστορίας και έχει πλήρη πρόσβαση στις σκέψεις και τις εμπειρίες όλων των χαρακτήρων της ιστορίας.

- Γνωρίζει περισσότερα από τα πρόσωπα της ιστορίας, ακόμη και τις πιο ενδόμυχές τους σκέψεις.
- Η απόλυτη γνώση ισοδυναμεί με έλλειψη σκοπιάς/εστίασης.

Παραδείγματα:

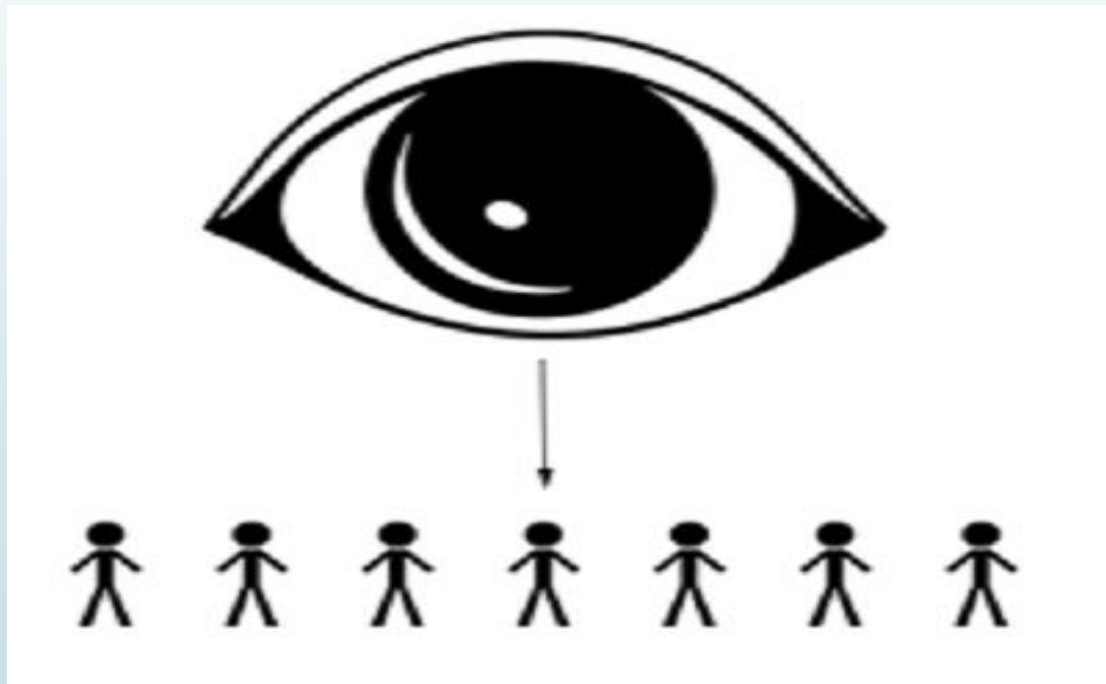
- Μικρές Κυρίες - Louisa May Alcott
- Πόλεμος και Ειρήνη - Leo Tolstoy
- Περηφάνεια και Προκατάληψη - Jane Austen

- Χάρι Πότερ – J.K. Rowling
- White Teeth – Zadie Smith

Αλλά . . .

- ▶ Η μετάβαση στα συναισθήματα πολλών χαρακτήρων μπορεί να γίνει κουραστική για τον αναγνώστη.
- ▶ Η πρόσβαση σε όλα τα συναισθήματα όλων των χαρακτήρων αφαιρεί το μυστήριο, το δράμα, την ένταση (Vs Show don't tell).

Η αφήγηση σε τρίτο πρόσωπο (περιορισμένο)

ΑΝΤΙΧΡΟΝΙΣΤΙΚΟΤΗΤΑ

Η ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΠΟΡΕΙΑ. Οι ευθείες που δεν τέμνονται ποτέ. Η ωρολογία. Και τα σημεία στο ημερολόγιο των ΚΤΕΛ. Όλα αυτά, αλλά μόνο τέτοια, ήταν η ζωή της από τότε που θυμάται. Στο λεωφορείο κάθε μέρα, στη δουλειά να κτυπάει κάρτα, να μετράει τα κουτιά που κλείνει, να αγγίζει τον διάδρομο που κυλάει και να αντιλαμβάνεται το μήκος του μονόδρομου.

—ο μονόδρομος—

Αυτή η τετραγωνισμένη πορεία. Όσες παρακάμψεις κι αν ακολούθησε από μικρή για να ξεφύγει, σε όσους κυκλικούς κόμβους και να έκανε επαναστροφή, πάντα εκεί. Πάντα στον μονόδρομο, οι ώρες εμπρός, τα λεπτά στο μπάνιο μετρημένα, σαν το νερό που ποτέ δεν τρέχει προς τα πάνω. Ποια δύναμη, ποια έλξη κοσμική να κάνει τη ζωή της διαχειρίσιμη, πάντα αναρωτιότανε.

Τι να σκεφτόταν ο Νταλί όταν έλιωσε τα ρολόγια;

Ανάβει το καινούριο μπάρμπεκιου που της έκανε δώρο ο σύζυγος στα τριακοστά γενέθλιά της. Ακουμπάει το αριστερό της χέρι με το ακριβό ρολόι στη σχάρα για να λιώσει. Θέλει να εξαφανίσει τους κύκλους.

Και εκεί ακριβώς, στην απόφασή της αυτή, σταματάει ο χρόνος για μια μέρα. Πριν σχολάσει ο σύζυγός της και τη βρει για να τη φιλήσει με αγάπη και το τεράστιο ετούτο γεγονός την ξαναπετάξει στον μονόδρομο.

Κι όπως έσταζε το ρολόι, το δέρμα και η σάρκα της στη σχάρα, είδε τριγύρω της να ανυψώνεται ένας πύργος, μέσα από τα τείχη του μονόδρομου, σπάζοντάς τα, αφήνοντας έξω κουρτίνες, κουζίνες και παιδιά.

Χρίστος Ρ. Τσιαήλης, Ψωμί

Η ιστορία αφορά «Αυτήν» ή «Αυτόν»

- ▶ Ο αφηγητής βρίσκεται εκτός της ιστορίας και αφηγείται τις εμπειρίες ενός χαρακτήρα στην ιστορία.
- ▶ Ο αφηγητής έχει μόνο κάποια, πρόσβαση στις σκέψεις και τις εμπειρίες ενός χαρακτήρα της ιστορίας.
- ▶ Δημιουργεί την αίσθηση της αντικειμενικότητας, της αποστασιοποίησης από τα δρώμενα.

Η αφήγηση σε δεύτερο πρόσωπο

ΝΑ ΠΛΕΝΕΙΣ τὰ ἀσπρόρουχα τὶς Δευτέρες καὶ νὰ τὰ ἀπλώ-
 νεις πάνω στὶς πέτρες. Νὰ πλένεις τὰ χρωματιστὰ τὶς Τρίτες καὶ
 νὰ τὰ ἀπλώνεις στὸ σκοινὶ γιὰ νὰ στεγνώσουν. Μὴν βγαίνεις
 στὸν καυτὸ ἥλιο μὲ τὸ κεφάλι ἀκάλυπτο. Νὰ μαγειρεύεις τὴν τη-
 γανητὴ κολοκύθα σὲ πολὺ καυτὸ γλυκὸ λάδι. Μούλιαζε στὸ νερὸ
 τὰ ἐσώρουχά σου ἀμέσως μόλις τὰ βγάζεις. Ὅταν ἀγοράζεις βαμ-
 βάκι γιὰ νὰ φτιάξεις γιὰ τὸν ἑαυτὸ σου μιὰ ωραία μπλούζα, πρό-
 σεχε νὰ μὴν ἔχει κόλλα, γιὰτὶ ἀλλιῶς θὰ χαλάσει στὸ πλύσιμο.
 Ἐαλμύριζε ἀποβραδὶς τὸ παστὸ ψάρι πρὶν τὸ μαγειρέψεις. Ἀλη-
 θεύει ὅτι τραγουδᾷς *benna*(1) στὸ κατηχητικὸ σχολεῖο τὶς Κυρια-
 κές; Νὰ τρῶς πάντα μὲ τέτοιο τρόπο ποὺ νὰ μὴν ἀνακατεύει τὸ
 στομάχι τοῦ ἄλλου, ὅταν σὲ βλέπει. Τὶς Κυριακὲς νὰ προσπαθεῖς
 νὰ περπατᾷς σὰν κυρία, ὄχι σὰν τὴν τσούλα ποὺ ἔχεις τὴν τάση
 νὰ γίνεις ὅταν μεγαλώσεις. Νὰ μὴν τραγουδᾷς *benna* στὸ κατηχη-
 τικὸ τὶς Κυριακὲς. Νὰ μὴν μιλᾷς σὲ ἀλῆτες, οὔτε κὰν ὅταν σοῦ ζη-
 τᾶνε ὁδηγίες. Μὴν τρῶς φροῦτα στὸ δρόμο, θὰ σὲ πάρουν στὸ κυ-
 νήγι οἱ μύγες. Μὰ δὲν τραγουδάω ποτὲ *benna* τὶς Κυριακὲς καὶ εἰδι-
 κὰ στὸ κατηχητικὸ σχολεῖο. Ἔτσι ράβεται ἓνα κουμπί. Ἔτσι ράβε-
 ται ἢ κουμπότρουπα γιὰ τὸ κουμπὶ ποὺ μόλις ἔραψες. Ἔτσι φτιά-
 χνεται τὸ στρίφωμα τοῦ ποδόγυρου ὅταν βλέπεις ὅτι ἔχει ξηλω-
 θεῖ, γιὰ νὰ μὴν κυκλοφορεῖς σὰν τὴν πόρνη ποὺ ἔχεις τὴν τάση νὰ
 γίνεις ὅταν μεγαλώσεις.

Jamaica Kincaid, *Girl* (Μετάφραση: Νάνσυ
 Αγγελή)

Το αγαπημένο δεύτερο πρόσωπο ...

- Προσδίδει δραματικότητα στην αφήγηση.
- Τραβά τον αναγνώστη στη δράση της ιστορίας
- Κάνει την ιστορία προσωπική
- Εκπλήσσει τον αναγνώστη
- Το δεύτερο πρόσωπο ουσιαστικά υποκρύπτει ένα «εγώ»

Η αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο

Μακεδονία

Γεννήθηκα μόλις είκοσι χρόνια αφού ξεφορτωθήκαμε τους Τούρκους. Το 1898. Άρα, ναι, είμαι εβδομήντα ενός. Και ναι, είμαι γκρινιάρης. Είμαι κακός. Μυρίζω όπως μυρίζουν όλοι οι γέροι. Είμαι ένας κινούμενος πόνος, γοφοί, ώμοι, γόνατα και αγκώνες. Ξαγρυπνάω τις νύχτες. Φωνάζω την κόρη μου με το όνομα του εγγονού μου και θυμάμαι πολύ καλύτερα την ημέρα που γνώρισα τη γυναίκα μου από ό,τι θυμάμαι το χθες ή το σήμερα. 2 Αυγούστου νομίζω. Του 1969. Χθες βράδυ κατούρησα το κρεβάτι μου και ποιος ξέρει ποια ευτυχία με περιμένει απόψε. Δεν είμαι σε καμία περίπτωση κάτι πρωτότυπο ή διαφορετικό. Αν και ίσως ζηλεύω κάποιον που έχει πεθάνει εδώ και εξήντα χρόνια.

Βρήκα τα γράμματά του στη γυναίκα μου, από τον καιρό πριν τη γνωρίσω, από τότε που ήταν ακόμα δεκάξι. Ήταν μια χαζή ανακάλυψη, από αυτές που ταιριάζουν σε ρομαντικό μυθιστόρημα, όχι στην πραγματική ζωή ή τα γηρατειά. Μου έπεσε η μπιζιουτέρα της. Το καπάκι έφυγε και

ΜΙΡΟΣΛΑΒ ΠΕΝΚΟΦ

άνοιξε στη βάση ένα κρυφό συρταράκι. Εκεί μέσα ήταν ένα βιβλιαράκι, ένα ημερολόγιο από επιστολές.

Δεν μπορώ με τίποτα να φανταστώ τον εαυτό μου να γράφει γράμματα που μια γυναίκα θα φύλαγε για εξήντα χρόνια. Μακάρι να μην είχε γνωρίσει εκείνος ο άντρας τη Νόρα, τότε που ήταν πιο κοντά στην αρχή παρά στο τέλος, αλλά εγώ. Αυτή είναι η απλή αλήθεια – είμαστε στο τέλος. Και δεν το θέλω το τέλος. Θέλω να ζήσω για πάντα. Να ξαναγεννηθώ στο σώμα ενός νέου άντρα, με το μυαλό ενός νέου άντρα. Όχι όμως στο δικό μου σώμα και με το δικό μου μυαλό. Θέλω να ζήσω ξανά σαν κάποιος που δεν έχει την παραμικρή ανάμνηση του τωρινού εαυτού μου. Θέλω να είμαι αυτός ο άλλος άντρας.

Το «εγώ» είναι χαρακτήρας στην ιστορία η οποία σχετίζεται άμεσα με τις εμπειρίες του.

- Έχει τη δύναμη της προσωπικής μαρτυρίας.
- Εξασφαλίζει αμεσότητα, πειστικότητα και αληθοφάνεια στην αφήγηση.
- Προσδίδει στην αφήγηση εμπιστευτικό, εξομολογητικό χαρακτήρα
- Η αφήγηση σε πρώτο πρόσωπο ή η ταυτότητα αφηγητή και ήρωα δεν σημαίνει απαραίτητα ότι η αφήγηση είναι εστιασμένη στον ήρωα.

Κεφάλαιο 1

ΑΝ θέλετε λοιπόν στ' αλήθεια να τ' ακούσετε, τότε πρώτο και κύριο μπορεί να περιμένετε πως θα σας πω πού γεννήθηκα, και τι φρίκη που ήτανε τα παιδικά μου χρόνια, και τι φτιάχνανε οι δικοί μου και τα ρέστα πριν με κάνουνε, κι ένα σωρό αηδίες και ξεράσματα καταπώς στο Δαβίδ Κόπερφηλντ, όμως δεν έχω όρεξη να πιάνω τέτοιες ιστορίες. Πριν απ' όλα, αυτά τα πράγματα τα βαριέμαι όσο δεν παίρνει, κι έπειτα είναι κι οι γονείς μου, που θα κατεβάζανε από δυο αιμορραγίες ο καθένας αν έλεγα τίποτα πολύ προσωπικό για λόγου τους. Τσαντίζονται πολύ με κάτι τέτοια, ιδίως ο πατέρας μου. Δε λέω, είναι εντάξει να πούμε, αλλά μυγιάγγιχτοι του κερατά. Κι έπειτα, διάολε, δεν είπαμε να σας αραδιάσω ολόκληρη αυτοβιογραφία ή ξέρω γω τι. Θα σας μιλήσω μονάχα για κείνα τα τρελά που μου συμβήκανε γύρω στα περσινά Χριστούγεννα, και μετά με πήρε η κάτω βόλτα και με φέρανε δωπέρα να καλμάρω. Θέλω να πω, τα ίδια είπα και στο D.B., κι αυτός στο κάτω κάτω είναι αδερφός μου να πούμε. Μένει στο Χόλυγουντ. Δεν είναι και πολύ μακριά από τούτο το βρωμότοπο, και πετάγεται κάθε σαββατοκύριακο και με βλέπει. Θα με πάει σπίτι με τ' αμάξι του άμα γυρίσω σπίτι, μπορεί τον άλλο μήνα. Τώρα έχει τζάγκουαρ. Ένα από κείνα τα εγγλέζικα μαραφέτια που το πατάνε διακόσα μίλια την ώρα. Την πλήρωσε ένα διάολο λεφτά, κάπου τέσσερις χιλιάδες δολάρια. Όμως τώρα έχει παρά με ουρά. Όχι όπως άλλοτε. Τότε ήτανε μονάχα ένας κανονικός συγγραφέας, όταν έμενε ακόμα σπίτι. Είχε γράψει κι ένα τρομερό βιβλίο με διηγήματα, *Το Μυστικό Χρυσόψαρο*, αν δεν το 'χετε ακουστά. Το καλύτερο εκεί μέσα ήτανε «Το Μυστικό Χρυσόψαρο». Έλεγε για ένα πιτσιρίκι που δεν άφηνε κανένανε να κοιτάξει το χρυσόψαρό του, γιατί το 'χε αγοράσει με δικά του λεφτά. Με πέθανε. Τώρα είναι στο Χόλυγουντ, ο D.B., και κάνει την πουτάνα. Αν υπάρχει κάτι που σιχαίνομαι είναι ο σινεμάς. Ούτε να τον ακούω δε θέλω.

J.D. Salinger, Ο Φύλακας στη Σίκαλη (Μετάφραση: Τζένη Μαστοράκη)

Όμως . . .

- ▶ Οι αφηγητές πρώτου προσώπου δεν μπορούν να βρίσκονται παντού ταυτόχρονα και έτσι δεν μπορούν να πάρουν όλες τις πλευρές της ιστορίας. Λένε *την* ιστορία τους, όχι απαραίτητα *την* ιστορία.
- Υποκειμενικότητα
- Αναξιοπιστία
- Μεροληπτική και ελλιπής αφήγηση
- Η άποψη του πρώτου προσώπου είναι πολύ περιορισμένη

Κινηματογραφική αφήγηση . . .

Ernest Hemingway, “Λόφοι σα λευκοί ελέφαντες” (μετάφραση: Αλεξάνδρα Σωτηράκογλου)

Οι λόφοι κατά μήκος της κοιλάδας του Έβρο εκτείνονταν λευκοί. Στην πλευρά αυτή δεν υπήρχε ίσκιος και δέντρα και ο σταθμός ήταν στημένος ανάμεσα σε δύο ράγες κάτω απ' τον ήλιο. Κοντά στην πλευρά του σταθμού έπεφτε η ζεστή σκιά του κτηρίου και μια κουρτίνα φτιαγμένη από κλωστές και χάντρες μπαμπού κρεμόταν μπροστά από την ανοιχτή πόρτα του μπαρ, για να κρατάει έξω τις μύγες. Ο Αμερικάνος και το κορίτσι μαζί του κάθισαν σ' ένα τραπέζι στη σκιά, έξω απ' το κτήριο. Έκανε πολλή ζέστη και το εξπρές από την Μπαρτσελόνα θα έφτανε σε 40 λεπτά. Έκανε στάση σ' αυτόν τον κόμβο για δύο λεπτά και συνέχιζε για τη Μαδρίτη.

“Τι θα πιούμε;” ρώτησε το κορίτσι. Είχε βγάλει το καπέλο της και το ακούμπησε πάνω στο τραπέζι.

“Κάνει αρκετή ζέστη,” είπε ο άνδρας.

“Ας πιούμε μια μπύρα.”

“Dos cervezas,” είπε ο άνδρας μες στην κουρτίνα.

“Μεγάλες;” ρώτησε μια γυναίκα από το κατώφλι.

“Ναι. Δυο μεγάλες.”

Η γυναίκα έφερε δύο ποτήρια με μπύρα και δυο τσόχινα σουβέρ. Άφησε τα σουβέρ και τα ποτήρια με την μπύρα πάνω στο τραπέζι και κοίταξε τον άνδρα και το κορίτσι. Το κορίτσι χάζεψε τη γραμμή των λόφων. Ήταν λευκοί στον ήλιο και η περιοχή ήταν καφέ και στεγνή.

“Μοιάζουν με λευκούς ελέφαντες* ” είπε.

“Δεν έχω δει ποτέ μου έναν,” ο άνδρας ήπιε την μπύρα του.

“Όχι, αποκλείεται να είχες.”

“Μπορεί και να είχα,” είπε ο άνδρας. “Απλώς επειδή το λες εσύ πως δε θα είχα δεν αποδεικνύει τίποτα.”

Το κορίτσι κοίταξε την κουρτίνα με τις χάντρες. “Είναι ζωγραφισμένο κάτι πάνω της,” είπε.

“Τι λέει;”

“Anis del Toro. Είναι ποτό.”

“Μπορούμε να το πιούμε;”

Ο άνδρας φώναξε “Άκου” μέσα απ’ την κουρτίνα. Η γυναίκα βγήκε έξω από το μπαρ.

“Τέσσερις reales.”

“Θέλουμε δύο Anis del Toro.”

“Με νερό;”

“Το θες με νερό;”

“Δεν ξέρω,” είπε το κορίτσι. “Είναι ωραίο με νερό;”

“Μια χαρά είναι.”

[...]

Αίνιγμα ...

- ▶ Ο αφηγητής αποτελεί ένα ουδέτερο κινηματογραφικό φακό που καταγράφει απλώς εικόνες
- ▶ Ο αφηγητής λέει λιγότερα από όσα γνωρίζει ο ήρωας,
- ▶ Πρόκειται για αφήγηση-αίνιγμα

Τι κάνουμε;

- ▶ Άμεσος καθορισμός της οπτικής γωνίας / του αφηγητή!
- ▶ Μένουμε στην οπτική γωνία / στον αφηγητή που έχουμε επιλέξει!
- ▶ Ιδιαίτερη προσοχή στο τρίτο πρόσωπο – παντογνώστης (σκηνές, κεφάλαια)
- ▶ Συνέπεια, συνέπεια, συνέπεια!!!
- ▶ Πειραματιστείτε!

Δεν κάνουμε αυτό:

Κάνουμε αυτό:

Save as short_story_draft_1

Save as short_story_draft_2

Save as short_story_draft_3

...

Save as short_story_draft_13

Save as short_story_final

Save as short_story_final_final

Save as short_story_final_final_final

...

Για την ακρίβεια κάνουμε αυτό:

Σας ευχαριστώ!

www.eratoioannou.com

eratoioannou@cytanet.com.cy

**Funded by
the European Union**